

ZRINYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
Doktori Tanácsa

Zhu Ruichen ezredes

**Kína nukleáris non-proliferációs szerepvállalása,
különösen a Távol-Keleten**

című doktori (PhD) értekezésének szerzői ismertetése

Témavezető:
Dr. Solymosi József DSc.
egyetemi tanár

2005

A téma megfogalmazása és kutatási célkitűzések

Az utóbbi néhány évben a nemzetközi atomfegyver non-proliferációs mechanizmusa nagyon sok új kérdéssel és kihívással szembesült. Az atomfegyver elterjedésének megakadályozására irányuló nemzetközi törekvés patthelyzetbe került. Ebben az értelemben Ázsiában van a legsúlyosabb helyzet. Ott kialakult (vagy kialakulóban van) egy nukleáris válságsáv: észak-keleti irányban, az észak-koreai atomválság a kiindulópontja, a dél-ázsiai irányban, India és Pakisztán atomkísérletei és az atomfegyver- csempész-hálózat a következő állomás, majd a nyugat-ázsiai irányban az iráni atomválsággal zárul a sáv. Kína az öt atomnagyhatalom egyike, az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagja, és egyben évek óta a világ legnagyobb fejlődési ütemet mutató fejlődő országa. Kína ott fekszik a távol-keleten, pont az atomválságsáv-félgyűrű közepén. Ezért érdemes tanulmányozni a kínai globális és regionális non-proliferációs szerepvállalást, amely napjainkban nagyon is aktuális. Kutatási célkitűzésem éppen ezért a disszertáció-tervezetem címében jelzett téma mélyreható vizsgálata.

Kutatási módszerek

Az atomfegyverek elterjedésének megakadályozása végső soron biztonsági kérdés. A XX. század hatvanas éveiben megalakult non-proliferációs rendszer is végső soron a biztonság problematikájának megoldását célozza. Ez a rendszer az elmúlt harminc év során hatékony tevékenységet fejtett ki az atomfegyverek elterjedése ellen. Sőt, tagadhatatlanul hatékony megoldást nyújtott a regionális és globális biztonsági kérdésekben. De ez a rendszer napjainkban korábban sohasem tapasztalt, új helyzettel és kihívásokkal kénytelen szembesülni. Milyenek az új

kihívások és mi a hiányossága a rendszernek? Hogyan lehet megoldani ezeket? Ezekből a kérdésekből kiindulva megpróbáltam összehangolni a non proliferációt és Kínát. Az új Kína alig több, mint fél évszázados külpolitikáját és külpolitikai tevékenységét tekintem át, azután Kína nemzetközi mechanizmusokban és ügyekben való részvételét elemzem. A továbbiakban hangsúlyozottan foglalkozom a kínai non-proliferációs politikával és gyakorlattal, a vonatkozó belföldi és külföldi irányultságú intézkedésekkel. Legvégül a koreai nukleáris válság és a válságkezelésben tapasztalt kínai politikát és tevékenységet járom körbe.

Összegzett következtetések

1. A nemzetközi non-proliferációs mechanizmusok a XX. század hatvanas évei óta kezdtek megformálódni és kiforrni. Ennek a folyamatnak az eredményeképpen jött létre egy hatékony non-proliferációs mechanizmus-rendszer, amelynek központi magja az Atomsorompó Szerződés és a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség funkcionális szervezete. Ez a rendszer napjainkig a legáltalánosabb non-proliferációs mechanizmus. Ha ilyen kiváló a rendszer, akkor hogy kerülhet patthelyzetbe? Véleményem szerint a non-proliferációs mechanizmusok nehézségeiért alapvetően két tényező okolható: az egyik az, hogy az atomfegyverrel rendelkező államok nem tartják be az atomfegyver-csökkentésre és végül teljes megsemmisítésre tett ígéretüket, míg a másik az, hogy az atomfegyverrel nem rendelkező államok pedig az atomfegyver nem beszerzésére tett ígéretüket nem tartják be. Ebből a hullámvölgyből kilépni csak a biztonsági nézetek átformálásával, a globális vagy regionális nagyhatalom kezdeményezésével lehet.

2. A Kínai Népköztársaság 1949. október 1-jén alakult meg. Az azóta eltelt 56 év során atomfegyverekkel nem rendelkező államból atomfegyverekkel törvényesen rendelkező állam lett, a nemzetközi közösségtől elszigetelt országból, az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjává, a nemzetközi közösség felelősségteljes nagyhatalmává vált. Mivel a kínaiak nagyon szeretik a számokat (pl. mindig a kínai versenyzők nyerik a legtöbb Gimnáziumi Matematikai Olimpia aranyérmeit), én is megpróbálom a különböző számokkal megértetni a Kínai Népköztársaság 56 éves külpolitikáját és külpolitikai gyakorlatát. Ezek a következők: Az 50-es években „egyoldalra hajlás”, a 60-as években „két középső zóna”, a 70-es években „egyvonalas (lineáris)”, a 80-as években „két fő átalakulás”, a 90-es években „húsz írásjegyes elv”, és 1997 óta a „mindenirányú diplomácia”.

3. A Kínai Népköztársaság 1949-es kikiáltása óta eltelt időszakot elemezve kimutatható, hogy Kína részvétele a nemzetközi mechanizmusokban és ügyekben a tartózkodástól a részben passzív részvételig, majd a széleskörű aktív tevékenységig fejlődött. Azaz konkrétan az 50-es és a 60-as években „minimális inaktív jelenlét”, a 70-es években „minimális jelenlét”, a 80-as években „részben alacsony intenzitású aktív részvétel”, a 90-es években „teljes körű alacsony intenzitású aktív részvétel”, és jelenleg „teljes körű aktivitás”. Kína mára már a globális és regionális ügyek egyik fontos koordináló ereje, és egyre fontosabb szerepet játszik. Kína bizonyos klasszikus eredetű jellegzetességein túl újabbakkal is képes a világ hasznára lenni, ezek pedig: a tevékeny kezdeményező-készség, konstruktivitás, aktivitás, rugalmasság és a felelősségvállalás.

4. Kína 1984-ben csatlakozott a Nemzetközi Atomenergia Ügynökséghez, 1992-ben az Atomsorompó Szerződéshez, 1996-ban aláírta az Átfogó Atomcsend Egyezményt. Mára Kína csatlakozott a világ minden non-proliferációs egyezményéhez és nemzetközi szervezetéhez. A XX. század nyolcvanas éveinek közepe óta a tapasztalat azt igazolta, hogy Kína globális non-proliferációs politikája és tevékenysége nemcsak pozitívnak tekinthető, de hatékonynak is. Kína szerepvállalása e téren nyilvánvalóan megmutatkozik. És véleményem szerint példaszerű és konstruktív jellegű. Kína példaszerű szerepvállalása az atomfegyver- használati, és -leszerelési politikájában, a non-proliferációs politikájában, és az atomenergia békés célú felhasználásaiban mutatkozik meg. Kína példaszerű szerepet vállalt abban is, hogy aktívan részt vesz a nemzetközi non-proliferációs erőfeszítésekben, szigorú és körültekintő export felügyeleti rendszert, jogszabályokat és intézkedéseket vezetett be az atomfegyverek elterjedésének megelőzése céljából. Kína konstruktív szerepvállalása abban áll, hogy a non-proliferációs mechanizmusok jelenlegi nehéz helyzetének megoldására javaslatokat vet fel.

5. A nemzetközi non-proliferációs mechanizmusok hullámvölgyének okaihoz hasonlóan, a Távol-Keleten is az egyezményben foglaltak be nem tartása volt a fő oka a második koreai atomválság kirobbanásának. A koreai nukleáris válság a koreai kérdés egy új megjelenési formája. 2002 végén, amikor kirobbant a második koreai nukleárisválság, Kína azonnal egyértelműsítette álláspontját és három indítványát (a Koreai-félsziget békéjének és stabilitásának fenntartása, a félsziget atomfegyver mentes övezetté nyilvánítása, és a probléma békés megoldása párbeszéd útján). E politika által

vezérelve Kína nehéz és kemény diplomáciai munkába fogott, rengeteg egyeztetést és rábeszélést folytatott, hogy a feleket párbeszédre készítse. 2003 januárjától kezdve Kína megszervezett egy pekingi „Háromoldalú Tárgyalást”, és egy többfordulós pekingi „Hatoldalú Tárgyalást”. A koreai atomválság megoldásának keresésében világosan láthatjuk Kínának a távol-keleti régióban egyedülállóan példaszerű és konstruktív jellegű szerepvállalását a non-proliferációban.

Új tudományos eredmények

1. Részletes értékelő elemzés tárgyává tettem hazám, a Kínai Népköztársaság politikai és diplomáciai non-proliferációs politikáját, az ezen a területen foganatosított intézkedéseit, nemzetközi erőfeszítéseit és törekvéseit, melynek eredményeként, **elsőként összegeztem, rendszereztem és fejtettem ki tételesen, mennyire példaszerű és konstruktív jellegű Kína szerepvállalása a globális non-proliferáció szigorú fenntartása érdekében.**
2. A koreai kérdésről, a koreai nukleárisválság okán Pekingben tartott összes tárgyalás anyagának átfogó értékelése alapján **elsőként mutattam ki konkrétan és részleteiben Kína egyedülállóan példaszerű és konstruktív szerepvállalását a non-proliferáció érdekében a Távol-Keleten, melynek az egyik legfontosabb gyakorlati eredménye, hogy a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal folytatott hatoldalú tárgyalások sikeresen végződtek.**
3. Az elmúlt harminc év non-proliferációs mechanizmusainak kialakulása és fejlődése összefüggésrendszerének, továbbá a

hanyatlás okainak mélyreható elemzése alapján **elsőként tártam fel, hogy a jelenlegi non-proliferációs hullámvölgyből a kivezető út nem lehet más, mint a „nézetek átformálása” elmélet alkalmazása a nemzetközi folyamatokban.** *Ezek következtében a világ minden országának át kell alakítania korunk biztonsági kérdéseiről alkotott nézeteit, és a saját állami biztonságát az egész világ kollektív biztonságának a szerves részeként kell értelmeznie.*

4. A kínai diplomácia részletes tanulmányozásával, korszakokra bontott vizsgálatával és az értelmezésem nyilvános közzétételével **Magyarországon először teremtettem arra lehetőséget, hogy a magyar olvasók a kínai külpolitika oldaláról közelebbi bepillantást nyerjenek a Kínai Népköztársaság napjainkban is zajló „békés felemelkedés” folyamatába és jobban megérthessék annak lényegi tartalmát és kiváltó okait.**
5. A nemzetközi ügyekben és mechanizmusokban való kínai részvétel közreadásával **Magyarországon először szolgáltatam alapadatokat a magyar olvasóknak,** megteremtve ezzel annak a lehetőségét, hogy részletes és rendszerezett ismereteket szerezzenek a különböző periódusokban **Kína részvételéről, szerepéről és hatásáról, valamint a Kína által kezdeményezett új biztonságszemléletről és annak gyakorlati kivitelezéséről.**

Az értekezés ajánlásai

Az én tudományos kutatási eredményeim közreadása hiánypótló jellegű nem csak a ZMNE doktori képzésében, hanem az egész

Magyar Köztársaságban is. Ezek az eredmények, különösen a kínai külpolitika oldaláról folytatott vizsgálódásaim alapul szolgálhatnak a ZMNE vagy más magyar civil oktatási intézményeknek a Kínai Népköztársaságra vonatkozó oktatásához a magyar kormány- vagy állam- vezetői a magyar-kínai kapcsolatokat érintő állásfoglalásának, kezelésének, továbbá a Magyarországon folyó átfogó kínai kutatásoknak.